

DREPTUL AFACERILOR

- Curs universitar-

**Lector univ. dr.
Oana Duță**

**Conferențiar univ. dr.
Dragoș Marian Rădulescu**

DREPTUL AFACERILOR

- Curs universitar -

**EDITURA UNIVERSITARĂ
București, 2014**

Colecția ȘTIINȚE JURIDICE ȘI ADMINISTRATIVE

Redactor: Gheorghe Iovan

Tehnoredactor: Ameluța Vișan

Coperta: Angelica Mălăescu

Editură recunoscută de Consiliul Național al Cercetării Științifice (C.N.C.S.) și inclusă de Consiliul Național de Atestare a Titlurilor, Diplomelor și Certificatelor Universitare (C.N.A.T.D.C.U.) în categoria editurilor de prestigiu recunoscut.

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

RĂDULESCU, DRAGOȘ MARIAN

Dreptul afacerilor : curs universitar / Dragoș Marian

Rădulescu, Oana Duță. - București : Editura Universitară, 2014

ISBN 978-606-591-903-7

I. Duță, Oana

336(498)(075.8)

347.7(498)(075.8)

DOI: (Digital Object Identifier): 10.5682/9786065919037

© Toate drepturile asupra acestei lucrări sunt rezervate, nicio parte din această lucrare nu poate fi copiată fără acordul Editurii Universitare

Copyright © 2014

Editura Universitară

Director: Vasile Muscalu

B-dul. N. Bălcescu nr. 27-33, Sector 1, București

Tel.: 021 – 315.32.47 / 319.67.27

www.editurauniversitara.ro

e-mail: redactia@editurauniversitara.ro

Distribuție: tel.: 021-315.32.47 / 319.67.27 / 0744 EDITOR / 07217 CARTE

comenzi@editurauniversitara.ro

O.P. 15, C.P. 35, București

www.editurauniversitara.ro

CUPRINS

CAPITOLUL 1. NOȚIUNI INTRODUCTIVE	15
&1. Noțiuni generale	15
&2. Noțiunea și definiția dreptului afacerilor	17
&3. Obiectul dreptului afacerilor	19
&4. Evoluția istorică a dreptului afacerilor	24
&5. Evoluția a dreptului afacerilor în România	28
CAPITOLUL 2. IZVOARELE DREPTULUI AFACERILOR	30
&1. Considerații generale	30
&2. Clasificarea izvoarelor dreptului afacerilor	32
&3. Izvoarele normative ale dreptului afacerilor	33
3.1. Constituția României	33
3.2. Codul comercial român	34
3.3. Legi comerciale speciale și alte acte normative cu caracter comercial	39
3.3.1. Legile organice și legile ordinare	39
3.3.2. Decretele-legi	40
3.3.3. Hotărârile și ordonanțele (simple sau de urgență) ale Guvernului	41
3.3.4. Normele, regulamentele și ordinele adoptate de organele competente	41
3.4. Noul cod civil ca izvor al dreptului afacerilor	42
&4. Izvoarele interpretative ale dreptului afacerilor	43
4.1. Uzul, cutuma sau obiceiul juridic	43
4.1.1. Noțiune și caractere	43
4.1.2. Clasificarea uzurilor	44
4.2. Doctrina și practica judiciară	46

&5. Izvoarele dreptului afacerilor ce decurg din dreptul Uniunii Europene	47
5.1 Noțiuni introductive privind izvoarele juridice comunitare	47
5.2. Tratatul institutiv și modificatoare - izvoare primare ale dreptului comunitar european	49
5.3. Izvoarele derivate ale dreptului comunitar european ...	53
5.3.1. Regulamentul	54
5.3.2. Directiva	55
5.3.3. Decizia	56
5.3.4. Recomandarea și avizul	56
5.4. Normele de drept care provin din angajamentele externe ale Comunităților europene	60
5.5. Izvoarele complementare ale dreptului comunitar european	62
5.6. Izvoarele nescrise ale dreptului comunitar european ..	65
5.6.1. Metodele de interpretare ale Curții de Justiție ..	66
5.6.2. Principiile generale de drept	67
CAPITOLUL 3. PROFESIONIȘTII COMERCIANȚI	69
&1. Noțiuni introductive	69
1.1. De la persoană fizică autorizată la profesioniștii comercianți	69
1.2. Noțiunea de profesionist comerciant	70
CAPITOLUL 4. ÎNTREPRINDEREA	78
&1. Noțiuni introductive	78
CAPITOLUL 5. SOCIETĂȚILE COMERCIALE	81
&1. Aspecte generale	81
1.1. Societățile comerciale. Elemente distinctive	81
1.2. Reglementări juridice	82

&2. Noțiunea și caracteristicile societăților comerciale	84
2.1. Trăsăturile societăților comerciale	84
&3. Formele societăților comerciale	85
3.1. Societatea în nume colectiv	85
3.1.1. Noțiune și caracteristici	85
3.1.2. Administrarea societății	86
3.1.3. Incompatibilități	87
3.1.4. Obligațiile asociaților	87
3.2. Societatea în comandită simplă	88
3.2.1. Noțiune și caracteristici	88
3.2.2. Deciziile societății	88
3.2.3. Administrarea societății	88
3.2.4. Drepturile comanditarului	89
3.3. Societatea pe acțiuni	89
3.3.1. Noțiune și caracteristici	89
3.3.2. Organele de conducere	90
3.3.3. Controlul societății de către asociați	90
3.4. Societatea în comandită pe acțiuni	91
3.4.1. Noțiune și caracteristici	91
3.4.2. Administrarea societății	92
3.5. Societatea cu răspundere limitată (S.R.L.)	92
3.5.1. Noțiune și caracteristici	92
3.5.2. Organele de conducere	93
3.6. Societatea comercială bancară	94
3.6.1. Noțiune și caracteristici	94
3.6.2. Reglementări juridice	94
3.6.3. Obiectul activității	94
3.6.4. Particularitățile constituirii	94
3.7. Societatea comercială de asigurare	95
3.7.1. Caracteristici	95
3.7.2. Constituirea societății	95

3.8. Clasificarea societăților comerciale cu personalitate juridică	96
3.8.1. Criterii de clasificare	96
&4. Norme comune privind constituirea societăților comerciale	99
4.1. Actul constitutiv al societății comerciale	99
4.1.2. Procesul constituirii societăților comerciale	99
4.1.3. Întocmirea actului constitutiv	99
4.1.4. Înregistrarea și autorizarea funcționării societății comerciale	100
4.1.5. Certificatul de înregistrare	101
4.1.6. Publicitatea	101
4.1.7. Înscierea fiscală.	101
4.2. Condițiile de fond generale, comune actelor constitutive	101
4.3. Condițiile de fond specifice actelor constitutive	104
4.4. Condițiile de formă obligatorii ale actului constitutiv	110
4.5. Statutul societății	111
4.6. Constituirea structurilor societare	111
4.7. Cuprinsul actului constitutiv	113
4.8. Dizolvarea și lichidarea societății comerciale	117
4.8.1. Fazele încetării existenței societății comerciale	117
4.8.2. Dizolvarea societății comerciale	117
4.8.3. Lichidarea societății comerciale	119
 CAPITOLUL 6. GRUPURILE DE INTERES ECONOMIC	 123
 CAPITOLUL 7. OBLIGAȚIILE COMERCIALE	 129
 CAPITOLUL 8. FONDUL DE COMERȚ	 131
&1. Noțiuni generale	131
&2. Operațiunile privind fondul de comerț.	137

CAPITOLUL 9. CONTRACTELE COMERCIALE ...	139
&1. Noțiuni generale	139
1.1. Modificările introduse prin adoptarea noului Cod Civil	139
1.1.1. Impreviziunea.	140
1.1.2. Protecția celor aflați în inferioritate economică.	140
1.1.3. Clauzele standard	141
1.1.4. Despăgubirea creditorilor.	142
&2. Categoriile de contracte	143
&3. Condițiile încheierii contractelor	149
3.1. Condițiile validării contractelor	149
3.2. Capacitatea părților de a contracta	149
3.3. Consimțământul părților	150
3.4. Viciile consimțământului	151
3.5. Obiectul contractului	153
3.6. Cauza (scopul) contractului	153
3.7. Antec contractul sau promisiunea de a contracta	154
3.8. Forma și dovada contractului	155
3.8.1. Avantajele încheierii contractelor prin forma înscrisurilor.	155
3.9. Nulitatea contractului	156
&4. Tipuri de contracte comerciale	158
4.1. Contractul de vânzare	158
4.1.1. Obiectul contractului.	158
4.1.2. Obligațiile vânzătorului	158
4.1.3. Obligațiile cumpărătorului	161
4.1.4. Consecințele nerespectării obligațiilor contractuale	162
4.1.5. Negocierea clauzelor contractuale	163
4.2. Contractul de credit bancar	164
4.2.1. Obligațiile băncii	165
4.2.2. Dobânda	166
4.2.3. Rezilierea contractului	166

4.3. Contractul de leasing	167
4.3.1. Părțile contractante	168
4.3.2. Aspecte ale contractului	169
4.3.3. Natura juridică și deosebirea de alte contracte	169
4.3.4. Obiectul operațiunii	170
4.3.5. Răspunderea părților	171
4.3.6. Diverse forme de leasing	171
4.4. Contractul de locațiune	173
4.4.1. Prețul locațiunii	174
4.4.2. Durata locațiunii	174
4.4.3. Obligațiile locatorului	174
4.4.4. Obligațiile locatarului	175
4.4.5. Încetarea locațiunii	176
4.4.6. Sublocațiunea	177
4.5. Contractul de locație de gestiune	177
4.5.1. Obiectul contractului	177
4.5.2. Obligațiile locatorului	177
4.5.3. Obligațiile locatarului	178
4.6. Împrumutul de folosință sau comodat	178
4.6.1. Obiectul contractului de comodat	179
4.6.2. Obligațiile și răspunderea comodatarului	179
4.6.3. Obligațiile împrumutătorului (proprietarului) ..	179
4.7. Contractul de mandat	180
4.7.1. Obligațiile mandatarului	181
4.7.2. Obligațiile mandantului	181
4.7.3. Încetarea contractului de mandat	182
4.8. Contractul de comision	182
4.8.1. Domenii de aplicare	183
4.8.2. Obligațiile comitentului	183
4.8.3. Obligațiile comisionarului	184
4.8.4. Răspunderea comisionarului	184
4.8.5. Încetarea contractului de comision	185
4.9. Contractul de consignație	185

4.9.1. Obligațiile consignantului.....	186
4.9.2. Obligațiile consignatarului.	186
4.9.3. Răspunderea juridică.	186
4.9.4. Încetarea contractului.	187
4.10. Contractul de agenție.....	187
4.10.1. Obligațiile agentului.....	188
4.10.2. Obligațiile comitentului.	188
4.10.3. Durata și încetarea contractului.....	188
4.11. Contractul de licență	188
4.11.1. Caracterele juridice	189
4.12. Contractul de know-how	190
4.12.1. Obiectul contractului	191
4.12.2. Obligațiile furnizorului.....	191
4.12.3. Obligațiile beneficiarului	192
4.13. Contractul de consulting - engineering.....	192
4.14. Contractul de franciză.....	193
4.15. Contractul de antrepriză.....	195
4.15.1. Deosebirea față de alte contracte.....	196
4.15.2. Obiectul contractului	196
4.15.3. Caractere juridice	196
4.15.4. Obligațiile antreprenorului.	197
4.15.5. Obligațiile beneficiarului.	197
4.15.6. Riscul contractului	198
4.15.7. Subantrepriza.....	199
4.16. Contractul de depozit.....	199
4.16.1. Obligațiile depozitarului.....	199
4.16.2. Obligațiile deponentului.	200
CAPITOLUL 10. TITLURILE DE VALOARE	201
§1. Noțiuni introductive privind titlurile de valoare	201
1.1. Concept și terminologie	201

1.2. Natura, caracteristicile și clasificarea titlurilor de valoare	204
1.3. Principiile titlurilor de valoare	207
§2. Reglementarea legală a titlurilor de valoare.....	208
2.1. Cadrul normativ în materia titlurilor de valoare.	208
§3. Cambia	216
3.1. Noțiunea, caracterele și funcțiile cambiei	216
3.2. Subiectele raporturilor juridice cambiale sunt	218
3.3. Caracterele cambiei	219
3.4. Funcțiile cambiei	222
3.5. Formele cambiei	222
3.5. Natura juridică a cambiei	223
3.5.1. Natura juridică a obligației cambiale	223
3.5.2. Natura juridică a dreptului rezultat din cambie	223
3.6. Condițiile de valabilitate a cambiei	224
3.6.1. Condițiile de fond ale cambiei.	224
3.6.2. Condițiile de formă ale cambiei.	224
3.6.2.1. Condițiile de redactare a cambiei. Mențiuni obligatorii	224
3.6.2.2. Mențiuni facultative ce pot fi înscrise în cambie	228
3.6.3. Excepții de la obligativitatea înscrierii unor mențiuni	230
3.7. Transmiterea cambiei	231
3.7.1. Girul în circulație poate fi de mai multe feluri..	232
3.8. Efectele girului	235
3.9. Acceptarea cambiei	237
3.9.1. Condițiile acceptării cambiei	239
3.10. Garanțiile cambiale	240
3.10.1. Condițiile de valabilitate ale avalului	240
§4. Biletul la ordin	242
4.1. Noțiune. Cadru normativ	242

4.2. Condiții de validitate ale biletului la ordin	244
4.2.1. Condițiile de formă ale biletului la ordin	244
4.3. Principii aplicabile girului, avalului și plății biletului la ordin	247
4.3.1. Plata biletului la ordin	247
4.3.2. Girul biletului la ordin	248
§5. Cecul	248
5.1. Noțiune și caracterele cecului. Evoluție istorică ..	248
5.2. Principalele etape în circuitul cecului sunt	251
5.3. Condiții de valabilitate a cecului	252
5.3.1. Mențiuni obligatorii ce trebuie să le conțină cecul	252
5.4. Natura juridică a diferitelor tipuri de cecuri	254
5.4.1. Reguli aplicabile diferitelor categorii de cecuri	254
5.5. Natura juridică a cecului în alb	259
5.6. Transmiterea, garantarea și stingerea obligației asumate prin cec	261
5.6.1. Transmiterea obligației asumate prin cec.	262
Operațiuni de gir	262
5.6.2. Garantarea obligației asumate prin cec. Operațiuni de aval	263
5.6.3. Plata cecului	264
5.6.3.1. Operațiuni de plată a cecului	264
5.6.3.2. Operațiuni de regres și de protest	265

CAPITOLUL 11. NOȚIUNEA ȘI CARACTERELE PROCEDURII INSOLVENȚEI	268
§1. Noțiuni introductive	268
§2. Definiția insolvenței	269
§3. Participanții la procedura insolvenței	271
§4. Reglementarea participanților la procedura insolvenței	272
§5. Organele care aplică procedura insolvenței	277

CAPITOLUL 12. ROLUL ȘI IMPORTANȚA IMM-URILOR ÎN ECONOMIE	280
§1. Aspecte generale	280
§2. Ghid de bune practici pentru înființarea unei micro-întreprinderi/întreprinderi mici și mijlocii	282
2.1. Pași pentru inițierea afacerii	282
2.1.1. Dezvoltarea unei afaceri pornește de la	282
2.1.2. Aspecte de analizat înainte de inițierea unei afaceri	282
2.1.3. Alegerea formei de organizare a firmei	284
2.2. Criteriile de diferențiere formelor de organizare	284
2.2.1. Din punct de vedere al numărului de salariați și al cifrei de afaceri sau active totale	284
2.2.2. Din punct de vedere al capitalului social	285
2.2.3. Din punct de vedere al răspunderii întreprinzătorului	285
2.2.4. Din punct de vedere al evidenței financiar-contabile	285
2.2.5. Din punct de vedere al sistemului de impozitare	285
2.3. Realizarea dosarului de înființare	286
2.4. Înregistrarea la Registrul Comerțului	289
2.5. Documentele obținute după înregistrarea în Registrul Comerțului	291
2.6. Activități necesare după obținerea documentelor ce atestă înmatricularea	291
BIBLIOGRAFIE SELECTIVĂ	294

CAPITOLUL 1

NOȚIUNI INTRODUCTIVE

&1. Noțiuni generale

Ca ramură de drept și ca disciplină juridică de studiu, *dreptul afacerilor*, exprimă o reglementare juridică cu caracter specific, un ansamblu de norme și instituții juridice care privesc comerțul.

Dezvoltarea economiei de piață a marcat o nouă abordare a realității comerciale, ca realitate socială, în sensul perfecționării întregului mecanism economico-juridic care guvernează comerțul, în complexitatea și dinamica sa.

În sens etimologic, termenul de *comerț* provine din latinescul „*commercium*” care, la rândul său, reprezintă o juxtapunere a cuvintelor „*cum*” și „*merx*” ceea ce înseamnă *activități cu marfă*.

Deci, comerțul ar însemna *operațiuni cu mărfuri*. Termenul de *commercium* din dreptul roman era folosit ca noțiune tehnică pentru a desemna facultatea unei persoane fizice de a încheia acte juridice și de a constitui contracte valabil încheiate, iar aceste bunuri erau „*in commercio*” sau „*extra commercium*”.

În același spirit, în Codul civil român se prevedea în dispozițiile art. 963 că „*numai lucrurile care sunt în comerț pot face obiectul unui contract*”.

Din această perspectivă, noțiunea de comerț are un conținut complex în sensul că înglobează în obiectul său cumpărarea de bunuri, servicii și valori în scopul revânzării în același stadiu fizic sau transformate, dar la o valoare superioară.

În această situație sunt și industriașii care au calitatea de comercianți.

În sens economic, comerțul se definește ca fiind acea activitate având ca scop schimbul de bunuri și servicii, prin aceasta realizându-se circulația de la producător la consumator.

Cu alte cuvinte, prin comerț se înțelege activitatea economică *de mijlocire* între producție și consum (însușind practic orice operațiune cuprinsă dintre momentul producerii mărfurilor și intrării lor în circulație, până în momentul ajungerii acestora la consumatori).

Aceste operații sunt realizate de *comercianți – persoane fizice*, denumiți *negustori*, precum și de către *persoane juridice – societăți comerciale* (agenți economici diferiți de producătorii mărfurilor).

Bunurile economice sau mărfurile sunt acele lucruri susceptibile de a satisface o nevoie de consum, în înțelesul cel mai larg al cuvântului. În prezent, prin amploarea sa comerțul nu se mai limitează la tranzacțiile cu mărfuri, ci cuprinde în sfera sa și comerțul cu servicii, circulația simbolică a valorilor și a drepturilor încorporate, titlurile de credit, mișcarea de capitaluri, fuziunile, divizarea unor societăți comerciale sau privatizarea acestora.

De asemenea, au apărut și s-au dezvoltat constant investițiile ca modalități de pătrunde cu noi tehnologii, pe noi piețe și a realiza beneficii.

În accepțiunea actuală comerțul modern mai cuprinde, în afară de circulația și distribuția bunurilor economice și acele instituții de drept care au fost create pentru a efectua și accelera circulația acestora (bănci, burse de mărfuri, camere de comerț și industrie, societăți de asigurare, intermediere, etc.).

În concluzie, putem afirma că dreptul afacerilor reglementează prin norme juridice activitatea privind interpunerea și circulația mărfurilor de la producători la consumatori.

În sens juridic, noțiunea de comerț cuprinde nu numai operațiunile de interpunere (între producător și consumator) și circulația mărfurilor, pe care o realizează comercianții, dar și operațiile de producere a mărfurilor, prin transformarea materiilor prime și a materialelor în vederea obținerii unor rezultate de o valoare mai mare, operații pe care le efectuează fabricanții sau, în general, întreprinzătorii din sfera producției.

Prin urmare, în această concepție largă cu privire la noțiunea de comerț, dreptul comercial are o sferă mai cuprinzătoare, el reglementând atât producția cât și distribuția (circulația) mărfurilor.

Astfel, potrivit dispozițiilor art. 3, 4, 6 din Codul comercial român erau considerate *fapte de comerț* (deci intrau în sfera de reglementare a dreptului comercial) nu numai actele de vânzare-cumpărare prin care se realizează circulația mărfurilor ci și actele organizate și desfășurate în anumite condiții și cu o anumită finalitate sub formă de fabrici, manufacturi, imprimerii, spectacole etc., operații care vizează producția.

Nu lipsite de interes erau și acele *activități conexe*, considerate de legiuitor ca fiind comerciale și care prin natura lor, aveau un caracter accesoriu în raport cu obligațiile principale care se nasc în sfera producției și a circulației (operațiuni bancare, bursiere, asigurări, etc.).

În concluzie, comerțul includea cuprindea în sfera sa o mare parte din activitatea economică. Nu erau incluse însă în această categorie activități precum cele agricole, artizanale, profesii liberale, etc.

&2. Noțiunea și definiția dreptului afacerilor

Pentru definirea **dreptului afacerilor** afirmam că acesta reprezintă acea ramură a dreptului privat care reglementează relațiile sociale patrimoniale și personal nepatrimoniale din sfera

activității de comerț, relații care se nasc de regulă între persoane care au calitatea de comerciant și care se află pe poziție de egalitate juridică.

În schimb, în ceea ce privește noțiunea de afacere aceasta nu a fost analizată amănunțit, putând vorbi de mai multe accepțiuni. Sensul comun al noțiunii de afacere, utilizat în limbaj curent provine din limba franceză (*affaire*) și reprezintă:

- o activitate legală din domeniul agricol, industrial, comerț, financiar etc. desfășurată în scopul obținerii de profit;
- o întreprindere cu rezultat favorabil;
- o acțiune (importantă), îndeletnicire, ocupație.

În limbaj juridic, termenul *afacere* poate fi utilizat în sens restrâns, ca un echivalent al activității comerciale¹. În acest sens, dreptul afacerilor este privit ca o denumire actuală a dreptului comercial, care a fost eliminat din noile reglementări intervenite odată cu adoptarea noului cod civil (N.C.C.)

În sens larg, noțiunea de afacere include pe lângă noțiunea de activitatea comercială în sine și orice alte norme juridice de drept public sau private care intervin în incidente afacerii (drept bancar, drept financiar, fiscal, dreptul muncii, dreptul penal al afacerilor, etc.).

Încercând o definiție constatăm că **dreptul afacerilor reprezintă ansamblul normelor juridice care reglementează organizarea și funcționarea activității profesioniștilor persoane fizice sau juridice, precum și raporturile juridice la care participă aceștia ca subiecți ai dreptului civil**².

---

¹ S. Chatillon, „*Droit des affaires internationale*”, Ed. Librairie Vuibert, 2e édition, Paris, 1999, p.6, apud Ioana Nely Militaru, „*Dreptul afacerilor. Introducere în dreptul afacerilor. Raportul juridic de afaceri. Contractul*”, Ed. Universul Juridic, București, 2013, p. 17

² Conform dispozițiilor art. 3 din Codul civil „dispozițiile prezentului cod se aplică și raporturilor dintre profesioniști, precum și raporturilor dintre aceștia și alte subiecte de drept”.

Potrivit noului Codului civil norma juridică se aplică cu prioritate subiectului de drept și numai în subsidiar raportului juridic, în timp ce potrivit vechiului cod comercial normele juridice priveau faptele, actele și operațiunile juridice.

Totodată, trebuie menționat faptul că în art. 192 Cod civil se prevede că *„persoanele juridice legal înființate se supun dispozițiilor aplicabile categoriei din care face parte, precum și celor cuprinse în prezentul cod, dacă prin lege nu se prevede altfel”*.

Având în vedere cele mai sus menționate considerăm că dreptul afacerilor reprezintă într-adevăr, așa cum se menționează și în literatura de specialitate³ un drept al profesioniștilor, al celor care exploatează o întreprindere, fie ei comercianți sau nu.

Categoriile de comercianți incluse în noțiunea de *„profesionist”* sunt precizate de art. 8 alin. (1) Legea nr. 71/2011 (comerciant, întreprinzător, operator economic, precum și orice alte persoane autorizate să desfășoare activități economice sau profesionale), acestora fiindu-le aplicabile atât dispozițiile noului cod cât și prevederile legilor speciale

Exploatarea unei întreprinderi reprezintă exercitarea sistematică a unei activități organizate ce constă în producerea, administrarea ori înstrăinarea de bunuri sau în prestarea de servicii, indiferent dacă are sau nu ca scop obținerea de profit.

&3. Obiectul dreptului afacerilor

Concepția clasică despre dreptul afacerilor a consacrat două sisteme de adoptare a legislației comerciale, care permit determinarea obiectului dreptului comercial:

---

³ Ioana Nely Militaru, *„Dreptul afacerilor. Introducere în dreptul afacerilor. Raportul juridic de afaceri. Contractul”*, Ed. Universul Juridic, București, 2013, p. 18

- *sistemul subiectiv*, potrivit căruia dreptul afacerilor este considerat ca având drept obiect normele juridice la care sunt supuși comercianții. Acest criteriu constă în a atribui prin lege caracter de acte comerciale numai acelor acte care sunt săvârșite de comercianți cu titlu profesional. Prin urmare, din această perspectivă, dreptul afacerilor reprezintă un *drept profesional*, aplicându-se numai persoanelor care au calitatea de comerciant.

- *sistemul obiectiv*, prin care dreptul afacerilor este considerat ca având drept obiect normele juridice aplicabile comerțului, adică acelor fapte, operațiuni și acte calificate drept „*fapte de comerț*”, indiferent de persoana care le săvârșește. Practic, în acest sistem fapta de comerț este noțiunea primordială iar comerciantul este noțiunea secundară.

- Dispozițiile art. 3 din fostul Codul comercial, prin care erau precizate actele și operațiunile considerate de lege „*fapte de comerț*” cărora li se aplica dreptul comercial, arătau faptul că reglementarea comercială română avea la bază, ca principiu, sistemul obiectiv.

Prin art. 7 din Codul comercial se definea *calitatea de comerciant* și, implicit, sfera de aplicare a legii comerciale asupra persoanelor care desfășoară o activitate comercială.

Apărut ca ramură a dreptului privat, dreptul afacerilor, a fost conceput încă de la început ca un drept special aplicabil numai anumitor activități și persoane, având un domeniu bine stabilit în funcție de concepția de adoptare a reglementărilor comerciale, în timp ce conținutul său îl formează raporturile juridice patrimoniale care au caracter comercial (acte și fapte de comerț) și, în subsidiar, acele raporturi nepatrimoniale care interesează activitatea comercială.

În toate aceste raporturi comercianții - subiecte de drept privat - se află pe poziții de egalitate juridică.

Definirea obiectului dreptului afacerilor este legată de concepția care a stat la baza adoptării Codului comercial de fiecare sistem etatic în parte.

În sistemul de drept românesc evidențierea obiectului acestei ramuri s-a realizat în baza dispozițiilor art. 3 și 4 din Codul comercial. român, deoarece în art. 3 erau enumerate operațiunile considerate drept fapte de comerț.

O consecință fundamentală a acestui fapt era că regulile Codului comercial se aplicau operațiunilor comerciale indiferent de persoana care le efectua, în sensul că priveau mai mult activitatea comercială decât comercianții.

Prin abrogarea parțială a Codului comercial se pune problema sistemului⁴ de abordare a raporturilor comerciale, considerându-se că nu poate fi vorba decât de un sistem subiectiv, atâta vreme cât reglementarea ce enumera faptele de comerț a fost abrogată.

Prin urmare sistemul subiectiv al dreptului afacerilor român își are fundamentul în prevederile art. 3 Cod civil și în cele ale art. 6 din Legea nr. 71/2011 pentru punerea în aplicare a Legii nr. 287/2009 privind Codul civil.

În acest sens, prevederile art. 3 din Codul civil stabilesc că *„dispozițiile prezentului cod se aplică și raporturilor dintre profesioniști, precum și raporturilor dintre aceștia și alte subiecte de drept”*.

Așadar, potrivit noilor reglementări introduse în corpul Codului civil, norma juridică se aplică cu prioritate subiectului de drept și numai în subsidiar raportului juridic, adică relației juridice.

---

⁴ Vasile Nemeș - *Drept comercial - Conform noului Cod civil, Editura Hamangiu, București, 2012;*

În lumina Codului comercial aplicat până de curând normele juridice priveau faptele, actele și operațiunile juridice, în timp ce (după adoptarea noului cod) în Codul civil, normele juridice se aplică cu precădere subiectelor de drept.

În concluzie, mai întâi trebuie făcută calificarea subiectelor de drept participante la raportul juridic⁵, pentru a stabili norma juridică aplicabilă, iar dacă se constată că subiectele raportului juridic au calitatea de profesioniști (în accepțiunea legii civile), se aplică normele juridice aplicabile profesioniștilor și, în cazul nostru, profesioniștilor comercianți, iar dacă subiectele raportului juridic nu pot fi considerate ca fiind profesioniști, atunci se vor aplica regulile dreptului comun.

De altfel, Codul civil, prevede în art. 192 că *„persoanele juridice legal înființate se supun dispozițiilor aplicabile categoriei din care face parte, precum și celor cuprinse în prezentul cod, dacă prin lege nu se prevede altfel”*.

În ceea ce privește sistemul de reglementare a relațiilor comerciale trebuie avute în vedere și prevederile art. 6 din Legea nr. 71/2011 pentru punerea în aplicare a Legii nr. 287/2009 privind Codul civil, care dispune *„În cuprinsul actelor normative aplicabile la data intrării în vigoare a Codului civil, referirile la comercianți se consideră a fi făcute la persoanele fizice, sau după caz, la persoanele juridice supuse înregistrării la registrul comerțului, potrivit prevederilor art. 1 din Legea nr. 26/1990 privind registrul comerțului”*, categoriile de entități⁶

---

⁵ De ex., dacă subiectele raportului juridic sunt societăți comerciale, relațiilor juridice dintre acestea li se vor aplica cu prioritate Legea nr. 31/1990 privind societățile comerciale, Legea nr. 26/1990 privind registrul comerțului, etc.

⁶ Întreprinderile individuale și cele familiale, persoanele fizice autorizate, societățile comerciale, companiile naționale și societățile naționale, regiile autonome, grupurile de interes economic, societățile cooperative,

obligate să ceară înmatricularea sau, după caz, înregistrarea în registrul comerțului fiind cele enumerate de art. 1 din Legea nr. 26/1990.

Totodată, art. 8 alin. (1) Legea nr. 71/2011 prevede care sunt categoriile de comercianți⁷ incluse în noțiunea de „profesionist” prevăzută la art. 3 Cod civil.

Având în vedere cele mai sus menționate, se poate afirma că suntem în prezența unui sistem subiectiv de reglementare a raporturilor comerciale, atâta timp cât potrivit noului Cod civil, noțiunea de profesionist include și calitatea de comerciant, iar reglementările se referă la profesioniștii comercianți, fapt întărit și de legislația⁸ specială referitoare la comercianți.

Totuși, în completarea sistemului subiectiv de reglementare prin raportarea normelor juridice la calitatea de profesionist comerciant, vor fi avute în vedere și normele referitoare la activitățile de producție, prestări servicii, comerț și executare de lucrări, adică sistemul obiectiv.

---

organizațiile cooperatiste, societățile europene, societățile cooperative europene și grupurile europene de interes economic cu sediul principal în România, etc.

⁷ Comerciant, întreprinzător, operator economic, precum și orice alte persoane autorizate să desfășoare activități economice sau profesionale, astfel cum aceste noțiuni sunt prevăzute de lege la data intrării în vigoare a Codului civil.

⁸ Legea nr. 31/1990 privind societățile comerciale, republicată în M. Of. nr. 1066 din 17 noiembrie 2004, cu modificările ulterioare, O.G. nr. 51/1997 privind operațiunile de leasing și societățile de leasing, republicată în M. Of. nr. 9 din 12 ianuarie 2000, O.G. nr. 52/1997 privind regimul juridic al francize, republicată în M. Of. nr. 180 din 14 mai 1998, Legea nr. 58/1934 asupra cambiei și biletului la ordin M. Of. nr. 100 din 1 mai 1934, etc. De asemenea, art. 8 alin. (2) din Legea nr. 71/2011, prevede că , în toate actele normative în vigoare, expresiile „acte de comerț”, respectiv „fapte de comerț” se înlocuiesc cu expresia „activități de producție, comerț sau prestări de servicii”.

În acest sens, prevederile art. 8 alin. (2) din Legea nr. 71/2011, statuează că în toate actele normative în vigoare, expresiile „acte de comerț”, respectiv „fapte de comerț” se înlocuiesc cu expresia „activități de producție, comerț sau prestări de servicii”.

Principalul sistem de reglementare al dreptului afacerilor este la momentul actual sistemul subiectiv, prin normele aplicabile profesioniștilor comercianți, și, în completare, se aplică sistemul obiectiv, alcătuit din normele ce privesc operațiunile de producție, comerțul, prestarea de servicii și executarea de lucrări.

&4. Evoluția istorică a dreptului comercial

Dreptul afacerilor are o istorie strâns legată de istoria comerțului iar analiza genezei și evoluției acestora permite punerea în lumină a unor caracteristici care s-au permanentizat de-a lungul timpului.

Forma primitivă a schimbului a fost *trocul*, primele manifestări ale „*schimbului*” de produse apar, e adevărat, într-o formă primitivă, odată cu nașterea ideii de proprietate, respectiv pe bază de obiceiuri. Oamenii au început să schimbe produse între ei pentru satisfacerea necesităților zilnice, primele mijloace cunoscute prin care se garantau obligațiilor comerciale au fost *cuvântul dat* și *strângerea mâinii*.

Pe măsură ce nevoile oamenilor au crescut și s-au diversificat s-a resimțit necesitatea asigurării unor condiții pentru ca oamenii să se poată întâlni într-un număr mai mare, la anumite perioade și în locuri determinate. Așa au apărut „*târgurile*”, care au jucat un rol determinant în nașterea și înflorirea comerțului.

Babilonienii au adoptat unele din primele legislații comerciale, respectiv *Codul lui Hammurabi*⁹, primul cod săpat în piatră în urmă cu aproximativ 2000 de ani î.d.Hr. și care cuprindea dispoziții comerciale referitoare la vânzare, depozit, împrumut, societate, etc.

Ulterior, *fenicienii* au preluat și dezvoltat o serie de instituții comerciale, cum ar fi mandatul de plată, garanția, obligația abstractă, depozitul ș.a..

Grecii s-au ocupat intens cu comerțul de-a lungul coastelor Mării Mediterane și au fost cei dintâi care au instituit anumite reguli pentru activitatea comercianților, denumite *Legile lui Solon din Atena* (594 î.d.Hr.) care reglementau moneda, măsurile, greutățile și dobânda.

La romani, comerțul nu a prezentat o importanță prea mare, deoarece ei agoniseau bogăția nu prin comerț, ci prin agricultură și mai ales prin război și anexiune. De aceea, pentru comerț erau considerate ca fiind suficiente regulile dreptului civil.

Doar mai târziu (în epoca de înflorire a Romei), apar unele instituții juridice ale căror urme le regăsim consacrate în instituții ale dreptului comercial.

Astfel, unele acțiuni instituite de pretor (*actio institutoria* și *actio exercitoria*) constituie bazele exercitării comerțului prin reprezentanți. Apoi, în cadrul legilor civile erau cuprinse și reguli speciale pentru comercianți, îndeosebi în materie maritimă (avarii, răspunderea armatorului, împrumut etc.) și în sfârșit, prin unele instituții se recunoaște din punct de vedere juridic *uzul comercial* (uzanța comercială) precum și executarea

---

⁹ *Hammurabi 2000 î.d.Hr. sau 1800, cel de-al VI-lea rege din prima dinastie de Babilon fondată de către Sumu-abu - dinastia amoreană.*

forțată, întemeiată pe unele principii care, mai târziu, au fost incluse în instituția *falimentului*.

Prăbușirea imperiului roman a dus la fărâmițarea puterii politice și implicit a determinat o restrângere a activității comerciale fără a însemna dispariția comerțului. Dezvoltarea comerțului după perioada marilor migrări s-a manifestat în bazinul mediteranean care a determinat formarea *statelor-cetăți italiene* (Veneția, Genova, Florența, Pisa, Milano etc.).

Drept consecință, în locul unui drept uniform aplicabil în materie comercială, statele cetăți au adoptat și reguli de drept proprii. Comercianții, pentru a-și promova interesele și a-și apăra drepturile, s-au organizat în *corporații* care, cu timpul, vor dobândi autonomie administrativă, judecătorească și chiar legislativă.

Corporația cuprindea pe comercianții și meseriașii din aceeași ramură și era condusă de un consul ales din rândurile lor. Urmând exemplul autorităților civile, consulul emitea anumite norme interne bazate pe obiceiuri care serveau la rezolvarea litigiilor ivite între membrii corporației.

Aceste norme au fost adunate în culegeri denumite **statute**. Sunt, astfel, cunoscute statutele adoptate în Pisa (1305), Roma (1317), Verona (1318), Bologna (1509) etc.

În formarea unor reguli proprii activității comerciale, un rol important l-au avut **târgurile** medievale italiene, franceze, germane, spaniole și altele. Apare astfel un *drept al târgurilor*, care cuprinde reguli aplicabile tuturor comercianților participanți, indiferent de originea lor.

De asemenea, apare și o procedură specială, respectiv *justiția consulară*, care se limita la comercianții înscriși în corporații și la litigii cu caracter comercial care erau „*causa et occasione mercatura*”.

Dezvoltarea comerțului a impus înlocuirea *dreptului statutar* (cel realizat prin statute) și *consuetudinar* (cel realizat prin normele interne emise de consuli) cu un **drept scris** (cel anterior fiind un drept cutumiar, bazat pe obiceiuri).

Primul stat care a trecut de la dreptul cutumiar la legi scrise, aplicabile pe întreg teritoriul, a fost *Franța*. Unul din primele documente ce prefigura marile monumente legislative franceze, îl constituie edictul lui Carol al IX-lea din 1536 prin care au fost create jurisdicțiile consulare, aplicabile numai comercianților.

Au urmat apoi ordonanțele emise de Ludovic al XIV-lea (Ordonanța asupra comerțului terestru din 1673 prin care erau consacrate anumite reguli aplicabile tuturor celor care fac comerț, indiferent de calitatea lor și Ordonanța privind comerțul pe mare din 1681 cuprinzând reguli specifice acestui gen de comerț).

Un moment deosebit de important în formarea dreptului comercial îl constituie adoptarea, în 1807, a Codului comercial francez, reglementare prin care anumite acte și operațiuni au fost scoase din dreptul civil, dându-li-se o reglementare nouă, corespunzătoare cerințelor schimbului și circulației mărfurilor.

Influența ideologiei revoluției franceze și cuceririle napoleoniene au condus la preluarea, cu adaptările de rigoare, a Codului comercial francez și în Italia, Belgia, Olanda, Spania, Brazilia, Egipt, Turcia etc., care le-au transformat în legi comerciale proprii.

În *Italia*, Codul comercial francez a fost receptat în 1808, ulterior existând preocupări pentru elaborarea unui Cod comercial propriu. Astfel, Codul comercial italian din 1882 (folosit ca model și pentru Codul comercial român din 1887) a fost elaborat prin valorificarea a tot ceea ce era nou în doctrina franceză, belgiană și germană.

Germania a consacrat sistemul subiectiv, adică reglementarea codului fiind aplicabilă numai persoanelor care au calitatea de comerciant, nu tuturor celor care săvârșesc acte de comerț (Codul civil și Codul comercial a fost adoptat în 1897 și a intrat în vigoare la 1900).

În *Anglia* și *Statele Unite ale Americii*, dreptul și-a păstrat caracterul cutumiar (*common law*), regulile sale aplicându-se deopotrivă comercianților și necomercianților, existând totuși legi speciale privind societățile comerciale, falimentul etc.

&5. Evoluția dreptului afacerilor în România

Inițial, ca și în situația altor țări, comerțul s-a desfășurat în baza unor norme cutumiare, fie de sorginte locală (obiceiul pământului), fie de proveniență străină, ca urmare a legăturilor cu negustorii străini.

Este dovedit faptul că din cele mai vechi timpuri, respectiv din sec. al VII-lea î.d.Hr. negustorii greci din Milet și Heraclea au întemeiat cetățile Histria, Tomis și Calatis dezvoltând un comerț înfloritor cu geto-dacii.

Primele reguli de drept comercial¹⁰ apar pentru prima oară în Muntenia în anul 1814, în Codul lui Andronache Donici, fiind preluate „după legile împărătești bizantine” și făceau referiri la „daraverile comerciale” și „iconomicosul faliment”.

Codul Caragea apărut în Moldova în 1817, scris în limba greacă, conținea reglementări în materie de vânzare comercială, cambii, societăți comerciale, faliment, ș.a.. În 1840, în Muntenia s-a pus în aplicare Codul comercial francez, iar în Moldova a fost aplicat din anul 1864.

---

¹⁰ În cuprinsul unora din primele legiuri scrise erau cuprinse dispoziții de drept civil (în 1646 în Muntenia - *Pravila lui Vasile Lupu* - și în 1652 în Moldova - *Îndreptarea Legii a lui Matei Basarab*).

În anul 1887 a fost adoptat actualul Cod comercial român având ca izvor de inspirație Codul comercial italian din 1882, precum și legislația germană și belgiană. Codul comercial român a manifestat constanță în aplicare până în anul 1948, când s-a trecut la economia planificată supercentralizată.

Până în anul 1989 Codul comercial român a rămas aplicabil îndeosebi în raporturile juridice de comerț exterior, însă și aici cu numeroase restricții. Dispozițiile art. 3 din fostul Codul comercial, prin care erau precizate actele și operațiunile considerate de lege „*fapte de comerț*” cărora li se aplica dreptul comercial, arătau faptul că reglementarea comercială română avea la bază, ca principiu, sistemul obiectiv.

Prin art. 7 din Codul comercial se definea *calitatea de comerciant* și, implicit, sfera de aplicare a legii comerciale asupra persoanelor care desfășoară o activitate comercială.

CAPITOLUL 2

IZVOARELE DREPTULUI AFACERILOR

&1. Considerații generale

Dreptul a apărut în cadrul societății cu scopul de a reglementa relațiile dintre oameni, constituindu-se într-un sistem de norme ce îmbracă o anumită formă de exprimare purtând denumirea de izvor al dreptului.

Noțiunea de izvor de drept are două înțelesuri:

- *în sens material*, ea desemnează condițiile materiale care generează normele juridice;

- *în sens formal*, reprezintă forma pe care o îmbracă normele juridice care reglementează „materia comercială”.

În sens formal, prin *izvor al dreptului* se înțelege, forma de manifestare, de exprimare a normelor juridice care reglementează „materia comercială”, modul în care acestea apar în cadrul societății („*haina juridică*” pe care o îmbracă dreptul).

Vechiul Cod comercial făcea încă de la începutul său o precizare importantă, prevăzând în art. 1, faptul că: „*În comerț se aplică legea de față. Unde ea nu dispune se aplica Codicele civil*”, putându-se observa astfel, pe cale de interpretare, că legiuitorul a stabilit, pe de o parte, izvoarele principale ale dreptului comercial și, pe de altă parte, ierarhizarea acestora.

Din analiza textului de lege mai sus menționat s-ar putea ajunge la concluzia că activitatea de comerț este îndeajuns reglementată de legile comerciale (Codul comercial și legile speciale) și de dreptul civil (Codul civil și legislația specială) acolo unde normele codului comercial nu dispun.

Practica comercială a dovedit însă că cele două izvoare întemeiate pe dreptul scris nu sunt suficiente, mai ales în cazul